

АНОТАЦІЯ

Маслова О.В. Адміністративно-правове забезпечення гарантій незалежності прокурора в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2021.

У дисертації визначено встановлення на підставі аналізу доктринальних та нормативних джерел адміністративно-правових засад забезпечення гарантій незалежності прокурора в Україні. Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі поставлено й вирішено такі основні задачі: встановити місце прокурора у механізмі публічного адміністрування в Україні через визначення генези становлення і розвитку адміністративно-правових засад організації та діяльності прокуратури України; описати зміст повноважень прокурора у реалізації функцій публічного адміністрування в Україні; охарактеризувати адміністративно-правове забезпечення принципів незалежності прокурора як складової ефективності його діяльності; здійснити класифікацію та видів гарантій незалежності прокурора в Україні; визначити зміст та особливості адміністративно-правового забезпечення гарантій незалежності прокурорів в Україні; охарактеризувати адміністративно-правове забезпечення діяльності органів прокурорського самоврядування у системі гарантій незалежності прокурора; узагальнити міжнародно-правові та європейські засади адміністративно-правового забезпечення гарантій незалежності прокурора; сформулювати пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення гарантій незалежності прокурора.

Обґрунтовано доцільність встановлення конституційного положення про закріплення процедури вибору Генерального прокурора України строком на 7 років, при цьому необхідним є встановлення положення, що реалізація

процедури висловлення йому недовіри допускається лише конституційною парламентською більшістю голосів, що сприятиме усунення проявів політичного тиску на нього та забезпеченню його реальної процесуальної незалежності.

Задля адміністративно-правового забезпечення гарантій незалежності прокурора на внутрішньому організаційному рівні обґрунтовано доцільність законодавчого закріплення розуміння категорії «наказ адміністративного характеру» як обов'язкової до виконання письмової вимоги уповноваженої особи, яка стосується виключно організаційних питань діяльності прокурорів та органів прокуратури.

Обґрунтовано значення та роль органів прокурорського самоврядування як гарантії незалежності прокурорів, що забезпечують інституційну та процесуальну правосуб'єктність прокуратури як органу публічної влади.

Удосконалено наукові підходи розуміння реалізації контрольної-наглядової функції органами прокуратури, що має спрямовуватися на розширення функції правового захисту як складової сфери публічного адміністрування та має змістом здійснення правозахисних, координаційних та інформаційно-превентивних повноважень.

Встановлено критерії класифікації гарантій незалежності прокурорів в Україні, що дозволило виокремити особисті (визначені законом заходи особистої безпеки прокурора, членів його сім'ї, майна, а також інші засоби їх правового забезпечення) та соціально-економічні (визначені законом заходи, спрямовані на вирішення питань фінансування, матеріального та соціально-побутового забезпечення діяльності прокурорів) підгрупи.

Запропоновано суб'єктну та об'єктну ознаки спеціалізації органів прокуратури. Суб'єктна ознака спостерігається у діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, яка взаємодіє з Національним антикорупційним бюро України; об'єктна ознака вбачається у формуванні

спеціалізованих прокуратур на особливо-режимних об'єктах, а також Прип'ятської спеціальної прокуратури Київської області.

Наголошено, що положення стандартів професійної відповідальності та виклад необхідних прав і обов'язків прокурорів є базисом реалізації подальших процесів зміцнення стандартів незалежності прокурорів, до яких віднесено Декларацію про мінімальні стандарти щодо безпеки та захисту прокурорів та їхніх сімей, Рекомендації Ради Європи про роль прокуратури в системі кримінального судочинства, Висновок Парламентської асамблеї Ради Європи № 190 (1995) від 26 вересня 1995 року, Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи щодо дотримання обов'язків і зобов'язань України від 27 вересня 2001 року.

На підставі результатів характеристики зарубіжного досвіду діяльності органів прокуратури виокремлено такі функціональні моделі побудови їх системи, що будуються: 1) за виконанням задачі кримінального переслідування та позбавленням функції загального нагляду (Данія, Естонська Республіка, Республіка Польща, Республіка Словенія, Фінляндська Республіка та Чеська Республіка); 2) на забезпеченні захисту інтересів держави, прав і свобод громадян, юридичних осіб шляхом здійснення контролю за дотриманням законів, швидким і ефективним відправленням правосуддя, а також здійсненні функції кримінального переслідування (Австрія, Бельгія, Італія, Люксембург, Федеративна Республіка Німеччина, Нідерланди, Румунія, Французька Республіка); особливістю системної розбудови такої функціональної моделі діяльності органів прокуратури є її підпорядкування у системі органів Міністерства юстиції, що є частиною системи судоустрою; 3) на здійсненні завдань із захисту прав і свобод громадян, а також представництва інтересів приватних осіб та інтересів держави (Литва, Португалія, Словаччина, Угорська Республіка, Швеція), при цьому закріплюється незалежність та відсутність механізмів підпорядкування органів прокуратури іншим центральним органам виконавчої влади; 4) за принципом сервісного спрямування діяльності її складових та

представництва публічних інтересів у суді (Болгарія, Греція, Іспанія, Латвія). Обґрунтовано доцільність організації побудови національної моделі за принципом сервісного спрямування її діяльності та наділенням повноваженнями із здійснення представництва публічних інтересів у суді (Болгарія, Греція, Іспанія, Латвія).

Удосконалено науково-практичний підхід, що вертикальний розподіл функцій прокуратури є гарантією процесуальної незалежності прокурора, при цьому визначено доцільність встановлення детальної регламентації порядку надання вказівок вищим за рівнем прокурором нижчим за організаційним рівнем.

До системи адміністративно-правового забезпечення гарантій незалежності прокурора віднесено функціонування органів прокурорського самоврядування, що характеризується такими ознаками: 1) спрямованість на вирішення питань внутрішньої діяльності прокуратури, тобто компетенція прокурорського самоврядування не виходить за межі системи прокуратури і не поширюється на питання, пов'язані із реалізацією покладених на прокурорів функціональних повноважень; 2) самостійність прокурорського самоврядування, тобто питання, що належать до його компетенції, вирішуються прокурорами самостійно, на власний розсуд і у власних інтересах, рішення органів прокурорського самоврядування не потребують затвердження іншими органами і виконуються власними силами; 3) колективний характер, тобто віднесені до компетенції прокурорського самоврядування питання вирішуються колегіально, в інтересах не окремих прокурорів, а всього прокурорського корпусу та системи органів прокуратури України.

Систематизовано концептуальні засади адміністративно-правового забезпечення гарантій незалежності прокурора, де особливу увагу приділено принципам верховенства права та належного урядування, що стали базисом для обґрунтування авторських пропозицій для удосконалення чинного та розробки перспективного законодавства України.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, вказівка, вплив, втручання, гарантії незалежності прокурора, принципи, процесуальна правосуб'єктність, система.